

bijlage

Overzicht van regelgeving, kennisdeling, experimenten
en pilots

Bijlage nummer	1
Datum	19 november 2014
Ons kenmerk	2014-0000553456

In deze bijlage van de Voortgangsbrief Wijkenaanpak 2014 worden verschillende voorbeelden gegeven die een relatie hebben met de wijkaanpak. Voorbeelden van het wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving, kennisdeling en het ondersteunen van experimenten en pilots.

Wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving

De gewijzigde Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (Wbmgp): is op 15 april 2014 in werking getreden. In aanvulling op de Wbmgp, is een wetsvoorstel in voorbereiding om het mogelijk te maken woningzoekenden in aangewezen gebieden te kunnen screenen op crimineel en/of overlastgevend gedrag. Zoals is aangekondigd in het Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme, wordt tevens gezien of haatzaaiers kunnen worden geweerd uit lokale risicogebieden door uitbreiding van de Wbmgp. Een zorgvuldige uitwerking van dit onderdeel zal het wetsvoorstel met enkele maanden vertragen. Ik verwacht voorjaar 2015 het gehele wetsvoorstel aan uw Kamer te kunnen aanbieden. Voor de Wbmgp – en voor de wijziging van de Woningwet (versterking van het handhavingsinstrumentarium) - wordt een kennis- en leertraject opgezet.

Treiteraankpak: met de brief¹ over de voorgenomen wijzigingen in de regelgeving voor het tijdelijk huren van woonruimte van 14 april 2014, heb ik uw Kamer geïnformeerd over de extra mogelijkheid van tijdelijke huurcontracten. Vanuit het ministerie van BZK is overleg geweest met woningcorporatie Rochdale in Amsterdam over de Treiteraankpak. Tijdelijke huurcontracten bieden de mogelijkheid om probleemgezinnen, die na een periode in een hufterwoning, een nieuwe kans te geven op de reguliere woningmarkt, zonder een contract voor onbepaalde tijd te hoeven geven.

Ondersteunen van experimenten en pilots

Wooncoöperaties: tijdens het debat met de Eerste Kamer over de Wet maatregelen woningmarkt in december 2013, heb ik toegezegd dit jaar te komen met een uitwerking van de wooncoöperatie. Een wooncoöperatie is: *“een vorm van zelforganisatie van kopers en huurders gericht op gezamenlijke doelen, als nieuwe vorm van een toegelaten instelling met een wettelijke basis, al dan niet*

---

¹ Kamerstukken II, 2013/2014, 27 926, nr. 218

binnen de structuur van de huidige sociale huursector”.

Datum
19 november 2014

Nederland heeft een goede traditie in het aantrekkelijk en betaalbaar maken van het wonen voor iedereen. Vanaf het begin van de vorige eeuw is een omvangrijke en sterke (sociale) huursector opgebouwd. Hierin is veel bereikt, maar eigen initiatief en keuzemogelijkheden voor burgers met een lager inkomen zijn beperkt op een woningmarkt waar toegelaten instellingen een sterke positie hebben. In de wooncoöperatie die ik in de regelgeving heb uitgewerkt, kopen bewoners - naar een idee van senator Adri Duivesteijn - hun huurwoning en verzorgen gezamenlijk het onderhoud en het beheer van woningen en woonomgeving. De corporatie kan een vordering op de woning houden als (volledige) financiering via een reguliere hypotheek niet lukt. Ook wordt geregeld dat corporaties aan bewoners met een lager inkomen leningen voor het onderhoud mogen geven. Op deze wijze wordt voor lagere inkomensgroepen een beschermde vorm van koop geregeld. Hiermee komt het zelforganiserend vermogen van bewoners tot zijn recht en krijgen ook lagere inkomens meer keuzevrijheid op de woningmarkt. Ik geef hiermee de ruimte aan een alternatief voor de traditionele vormen van huren en kopen.

Wijkondernemingen: steeds vaker nemen bewonerscollectieven samen het initiatief tot activiteiten in hun eigen buurt. Wijkondernemingen en bewonersbedrijven vormen een uitingsvorm van de participatiesamenleving. Ze proberen op een rendabele ondernemende wijze vorm gegeven aan maatschappelijk initiatief. Verwacht wordt dat wijkondernemingen, ten opzichte van hoe geldstromen nu in de wijk zijn georganiseerd, hogere economische opbrengsten opleveren in de vorm van (maatschappelijke) winst of werkgelegenheid, hetgeen ten goede komt aan de wijk. Op www.wijkonderneming.nl staan inmiddels meer dan 100 wijkondernemingen. Het ministerie van BZK ondersteunt het experiment bewonersbedrijven van het Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners (LSA). In het experiment worden randvoorwaarden voor het slagen van een bewonersbedrijf onderzocht. Ook wordt gewerkt aan het voor bewonersbedrijven in kaart brengen van knellende wet- en regelgeving.

Nieuwe verdienmodellen/moderne financieringsvormen: doordat bewonersinitiatieven en sociaal ondernemers vooral gericht zijn op het leveren van een bijdrage aan de maatschappij, is het niet altijd eenvoudig om financiering te vinden. Langs verschillende lijnen wordt dan ook ingezet op innovatieve financieringsvormen en verdienmodellen. Via het Platform Society Impact wordt gewerkt aan het opzetten van Social Impact Bonds en andere innovatieve financieringsarrangementen voor sociaal ondernemers in Nederland. Er zijn al diverse projecten gestart op maatschappelijke thema's zoals arbeidsmarkt, zorg en delinquentie. Eind 2013 is de eerste Social Impact Bond in Rotterdam gesloten door private partijen met de gemeente Rotterdam, voor het aanpakken van jeugdwerkloosheid. De verwachting is dat dit jaar meer zullen volgen. Het ministerie van BZK ondersteunt daarnaast de opzet van lokale gemeenschapsfondsen. Op www.lokalefondsen.nl staan inmiddels meer dan 30 gemeenten waar een lokaal fonds actief is of waar bewoners bezig zijn met de oprichting ervan.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO): bedrijven richten zich vanuit Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) op de kwaliteit en vitaliteit van

de directe (leef)omgeving in de gemeenten waar zij gevestigd zijn. Het MVO beleid van bedrijven kan een belangrijke bijdrage leveren in buurten, wijken, steden en dorpen waar de leefbaarheid onder druk staat. Bekende voorbeelden hiervan zijn: Ahold, Tempo Team en Delta Lloyd. Daarnaast is recent een samenwerking met SPAR tot stand gekomen, om voorzieningen in de kleine kernen van krimpgebieden overeind te houden. En wordt gesproken met de Nederlandse Spoorwegen, over de mogelijke rol van NS Stations in achterstandswijken en met de Regiobank, voor leefbaarheidsinitiatieven in krimpgebieden.

Datum
19 november 2014

Nieuwe bestemming voor leegstaand vastgoed: in veel steden is sprake van vastgoed dat al lang leegstaat. Leegstand en verloedering gaan daarbij vaak hand in hand. Om dit te voorkomen staan er steeds vaker bewoners op met de vraag om dit (maatschappelijke) vastgoed een tijdelijke bestemming te geven en daarbij het beheer door de bewoners te laten uitvoeren. We zien inmiddels steeds meer buurthuizen, leegstaande scholen en zelfs voormalige verzorgingshuizen in het beheer van bewoners komen, die hier diverse buurtfuncties met elkaar gaan combineren. Alternatieve wijzen voor de gebruikelijke juridische procedures, waarmee gemeenten omgaan met door bewoners beheerd leegstaand vastgoed, staan vermeld in het onderzoeksrapport 'Regel die burgerinitiatieven' dat in december 2013 in opdracht van het ministerie van BZK is gepubliceerd. Op dit moment wordt onderzocht of voor tijdelijk gebruik van maatschappelijk vastgoed door bewoners een juridisch kader kan worden gecreëerd naar het voorbeeld van de Leegstandswet.

Maatschappelijk aanbesteden: de rijksoverheid stimuleert burgers en ondernemers om door maatschappelijke initiatieven de leefbaarheid van hun woon- en leefomgeving te versterken. Dat kan betekenen dat burgers bepaalde publieke taken zelf – of samen met professionele partijen ter hand willen nemen (in feite maken burgers hier al gebruik van een informeel right to challenge). In 2013 startte vanuit het ministerie van BZK een leergang maatschappelijk aanbesteden om gemeenten bij deze omslag te ondersteunen. Daarnaast is een tweetal experimenten gestart rond het thema maatschappelijk aanbesteden. De lessen uit deze leergang en experimenten zijn opgenomen in een magazine over het thema maatschappelijk aanbesteden (www.tijdvoorsamen.nl).

Langer thuis wonen: De ministeries van BZK en VWS ondersteunen het Experimentenprogramma Langer Thuis van Movisie, Platform31 en het Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg. Ook wordt het stimuleren van de inzet van technologie genoemd en de randvoorwaarden die daarvoor nodig zijn. Voor financiering van zorginfrastructuur wordt een overgangsregeling getroffen voor 2015-2017. Bovendien worden goede voorbeelden verzameld over het stimuleren van woningaanpassingen, al dan niet in combinatie met energiebesparing, en het creëren van bewustwording.

Het Rijk stelt een expertiseteam in met kennis van zowel wonen, zorg en lokaal bestuur dat op verzoek van lokale of regionale partijen kan faciliteren bij het komen tot afspraken. Dit aanjaagteam, geleid door de heer Norder, zal de noodzaak en het belang van regionale afspraken uitdragen en zal partijen daarbij van goede voorbeelden voorzien.

In 43 Wmo-regio's worden regiotafels georganiseerd waaraan gemeenten, corporaties en zorgorganisaties deelnemen. En eventueel ook zorgkantoren, cliëntenorganisaties en organisaties van burgercoöperaties. Het doel is informatie delen en afspraken maken, bijvoorbeeld over de herstructurering van zorgvastgoed.

Datum

19 november 2014

De zichtbare schakel: van 2009 t/m 2012 zijn er 96 'Zichtbare Schakel'-projecten in 59 gemeenten uitgevoerd, verdeeld over drie typen wijken: 40 aandachtswijken, 40+ wijken en overige wijken. In 2013 en 2014 zijn de meesten hiervan gecontinueerd met financiering van de gemeenten uit de decentralisatie-uitkering 'Zichtbare Schakel'. De inzet van de decentralisatie-uitkering 'Zichtbare Schakel' is inmiddels geëvalueerd². Daarnaast is er in 2014 aandacht besteed aan de opleiding en professionalisering van de beroepsgroep. Deze fase loopt door tot en met 2015.

Uit de externe programma-evaluatie van de eerste fase (2009-2013) kan de conclusie getrokken worden dat wijkverpleegkundigen een belangrijke rol kunnen spelen bij het verbeteren van de gezondheidszorg in de wijk. Daarbij is het wel van belang dat de overige voorzieningen (gezondheidscentra, sociale domein) ook goed geregeld zijn. Bovendien moet de wijkverpleegkundige integrale zorg kunnen toepassen, vrije regelruimte hebben en de mogelijkheid hebben om onafhankelijk op te treden. Belangrijk is dat bij de inzet van wijkverpleegkundigen rekening wordt gehouden met de kenmerken van de wijk, zodat deze zoveel mogelijk op elkaar worden afgestemd.

Vanaf 1 januari 2015 is de inzet van wijkverpleging (zowel de zorgtaken als de coördinerende en regisserende taken) opgenomen in de Zorgverzekeringswet (Zvw). Mede op basis van bovengenoemde evaluatie is besloten de structurele 'Zichtbare Schakel'-middelen (€10 miljoen) voor 2015 te bundelen met de decentralisatie-uitkering Gezond in de Stad (GIDS). Deze uitkering krijgen gemeenten die deelnemen aan het stimuleringsprogramma 'Gezond In ...'. Door de 'Zichtbare Schakel'-gelden over te hevelen naar GIDS wordt gewaarborgd dat de middelen blijvend ingezet worden voor gemeenten met kwetsbare wijken. Het gaat daarbij niet alleen om wijken in (middel)grote steden, maar ook om krimp- en anticipatiegebieden. Nieuw is dat vanaf 2015 ook Caribisch Nederland in aanmerking hiervoor in aanmerking kan komen.

Kennisdelen

Leefbaarometer via app en mobiele website: om de toegankelijkheid van kennis verder te vergroten is onlangs een app en een mobiele website van de Leefbaarometer ontwikkeld. Daarmee is de Leefbaarometer nu ook goed te raadplegen op mobiele apparaten. De mobiele website is te bereiken via m.leefbaarometer.nl. De app is te downloaden via verschillende appstores.

---

² <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leefbaarheid/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/06/02/decentralisatie-uitkering-zichtbare-schakel-2013-2014.html>.

Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak: gemeenten kunnen onderzoeken die zij (laten) doen, voorleggen aan de Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak. De Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak brengt jaarlijks een advies³ uit aan de minister op basis van deze onderzoeken. Daarnaast geeft de commissie – per onderzoek – aanbevelingen, zodat de gemeenten en de onderzoekers toekomstige onderzoeken kunnen verbeteren.

Datum

19 november 2014

De commissie is enigszins bezorgd over het feit dat er in 2013 zo weinig studies ter beoordeling zijn aangeboden en spreekt de hoop uit dat er op lokaal niveau ook de komende jaren de wijkenaanpak gevolgd blijft worden. De commissie geeft aan dat juist in economisch moeilijke tijden het van groot belang is de leefbaarheid in de wijken te blijven volgen. Er wordt een bijeenkomst georganiseerd, waar de kennis die de commissie de afgelopen jaren heeft opgeleverd, wordt overgebracht. *Good practices* worden naar voren gehaald en toegelicht. Ook wordt besproken wat er kan worden verbeterd aan de onderzoeken die de afgelopen jaren zijn gedaan naar de wijkenaanpak. Zo worden de lessen uit (de onderzoeken naar) de wijkenaanpak breed verspreid, zodat deze bij toekomstig onderzoek kunnen worden ingezet. Bijvoorbeeld bij de monitoring van de decentralisaties in het sociale domein. De bijeenkomst wordt georganiseerd op advies van de Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak (advies 2013). De lessen uit (de onderzoeken naar) de wijkenaanpak worden bovendien gebundeld in een publicatie. Zo zorgt het Rijk dat de opbrengsten van de wijkenaanpak worden behouden, zoals de Visitatiecommissie Wijkenaanpak heeft geadviseerd.

Methode vroegtijdige probleemsignalering leefbaarheid: mede op basis van de Leefbaarometer heeft het ministerie van BZK in samenwerking met een drietal regio's een pilot 'vroegtijdige probleemsignalering leefbaarheid' laten uitvoeren. Deze pilot heeft met succes een methode opgeleverd waarmee risico-inschatting voor verval van kwetsbare gebieden gemaakt kan worden, nog voordat in deze gebieden sprake is van (grote) leefbaarheidsproblemen. Op basis hiervan kunnen regio's, gemeenten en andere lokale actoren beslissen om hun beleid met betrekking tot deze wijken aan te passen, om te voorkomen dat de wijken daadwerkelijk met (grotere) leefbaarheidsproblemen te maken krijgen. Regio's en gemeenten in Nederland kunnen de methode gebruiken om een eigen risico-inschatting te maken, daarbij kan het ministerie van BZK indien nodig inhoudelijke ondersteuning bieden. De methode wordt beschreven in het rapport "Vroegtijdige signalering leefbaarheid"⁴.

Caribisch Nederland: het ministerie van BZK zet in samenwerking met de Openbare Lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius in op een integrale benadering van het fysieke en sociale domein in Caribisch Nederland. Door de kleinschaligheid van de eilanden is een goede koppeling tussen deze domeinen van groot belang. Onderwerpen waarop kennis, kunde en financiering worden ingezet zijn sociale woningbouw, multiprobleemgezinnen en leefbaarheidsprojecten.

---

³ Het advies van de Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak is bijgevoegd.

⁴ Het rapport "Vroegtijdige signalering leefbaarheid" is te downloaden via www.leefbaarometer.nl/publicaties.

Ontwerpteams Atelier Rijksbouwmeester: met de New Towns is overeengekomen om met drie steden ervaring op te doen met 'Oog voor de buurt'. Oog voor de buurt stimuleert ontwerpkracht in wijken en gebieden waar leefbaarheid in het geding is of dreigt te komen. Afgesproken is om in 2014 in Spijkenisse Zuid-West, Almere Buiten en Lelystad Zuiderzeewijk met multidisciplinaire ontwerpteams te werken aan gebieden waar sociale en fysieke vraagstukken zo langzamerhand aan de oppervlakte komen. Op die manier kunnen de New Towns met elkaar kennis en ervaring opdoen met opgaven die in onderlinge samenhang om een nieuwe, slimme aanpak vragen. In Almere is de startbijeenkomst gehouden. Afgewacht moet worden of partijen komen tot een aanpak in samenhang. De sociale kant – toenemende problematiek achter de voordeur lijkt nog ongewis. In Lelystad is nog niet gestart.

Datum
19 november 2014

Community of practise 40+ wijken: naast de 40 aandachtswijken hebben nog 37 wijken een financiële bijdrage tussen €1 en €2 miljoen ontvangen. De meeste wijkplannen zijn afgerond. De financiële bijdrage is besteed, de aanpak is veelal in een volgende fase terecht gekomen en de visies op de benodigde vervolgaanpak zijn bijgesteld. De belangstelling uit deze gemeenten voor de in 2011 gestarte Community of Practice (CoP) blijkt nog steeds heel groot. Op de twee laatst gehouden bijeenkomsten is vooral aandacht gegeven aan de thema's werk, inkomen en armoede, en aan overlast en verloedering. Dit zijn geen nieuwe thema's, maar blijken wel zeer hardnekkig en vragen om permanente aandacht om terugval voor te blijven. De behoefte van de mensen uit het veld om op dit terrein ervaringen met elkaar uit te wisselen blijkt heel groot.

Experimentenprogramma Platform 31: veel initiatieven geven aan hinder te ondervinden van regelgeving. Het is daarbij niet altijd duidelijk of dit lokale- of landelijke regelgeving betreft. Er zijn ook aanwijzingen dat het vaak gaat om onbekendheid met of een interpretatie van regelgeving. In een experimentenprogramma van het ministerie van BZK en Platform31, zal voor een aantal initiatieven een nadere analyse worden gemaakt op de thema's maatschappelijk aanbesteden, aansprakelijkheid, fiscaliteit en regelluwigheid. Het ministerie van BZK zet zich op landelijk niveau in om verschillende departementen over deze regelgeving te laten buigen, de regelgeving op te rekken en mogelijk regels te breken.

Manifest "Stedelijke ontwikkeling op uitnodiging": op initiatief van het ministerie van BZK en Platform31 is in 2014 het manifest 'Stedelijke ontwikkeling op uitnodiging' opgesteld. Hierin zijn de ervaringen in vijf steden (Amsterdam, Den Haag, Nijmegen, Zaanstad en Roosendaal) samengevat in een aantal lessen. Deze gaan uit van vier basisingrediënten voor een gerichte en ambitieuze omgang met maatschappelijke initiatieven:

1. Denk anders over waarde(creatie),
2. Bepaal in co-creatie de meest urgente maatschappelijke opgave in een gebied,
3. Daag en nodig uit
4. Verrijk het financieel instrumentarium.

Het doel is om vervolgens met meervoudige maatschappelijke businesscases, nieuwe rollen en verhoudingen en het opzoeken van grenzen, stedelijke ontwikkeling ook de komende jaren mogelijk te maken.

Project Integrale Aanpak: inzet van het regeerakkoord is een praktijk waarin professionals binnen een huishouden niet langs elkaar heen, maar integraal en in samenhang werken. Vooruitlopend daarop is sinds 2007 in het kader van de wijkenaanpak een netwerk van gemeenten, met ondersteuning van het ministerie van BZK, gestart met het ontwikkelen van verschillende werkwijzen volgens het principe één gezin, één plan, één regisseur. Dit gebeurt doorgaans door het vormen van sociale wijkteams. Het project Integrale Aanpak ondersteunt gemeenten daarbij via advies op maat, een leeromgeving en concrete producten. Inmiddels is een gemeentelijk netwerk ontstaan van bijna 60 gemeenten. Een belangrijk product dit jaar is de meta-analyse van verschillende vormen van sociale wijkteams. De meta-analyse zet de belangrijkste resultaten van 13 illustratieve Maatschappelijke Kosten en Baten Analyses (MKBA's) op een rij. Uitgangspunt van de decentralisaties is dat de werkwijze van 1gezin1plan leidt tot meer effectiviteit en efficiency. De meta-analyse toont aan dat die werkwijze in de onderzochte gevallen ook zo werkt, mits slimme keuzes worden gemaakt en gerichte investeringen worden gedaan. De meta-analyse⁵ kan ondersteunen bij het maken van lokale keuzes.

URBAN40: binnen het onderzoek URBAN40 is er gekeken of de integrale wijkaanpak in de 40 aandachtswijken tot verbeteringen van de gezondheid en daaraan gerelateerd gedrag heeft geleid. De onderzoekers concluderen dat er geen consistent bewijs is gevonden voor positieve veranderingen in de *algemene gezondheidssituatie* en daaraan gerelateerd gedrag van de aandachtswijken (ten opzichte van de controlewijken uit het onderzoek). Op *een deel van de onderzochte aspecten met betrekking tot gezondheid* zijn er in sommige wijken echter wel positieve effecten gevonden, als gevolg van activiteiten die in de aandachtswijken zijn ingezet om de leefomgeving en de sociale positie van bewoners te verbeteren. Het gaat hierbij om wandelen in de vrije tijd, roken, de mentale gezondheid onder volwassenen, overlastgevend gedrag van jongeren en de ervaren algemene gezondheid. Deze ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in wijken waar veel ingezet werd op de leefomgeving of meer op verschillende thema's tegelijkertijd.

---

⁵ [http://www.integrale-aanpak.nl/Instrumenten/250775.aspx?t=Meta-analyse%20MKBA's%20Sociale%20\(wijk\)teams](http://www.integrale-aanpak.nl/Instrumenten/250775.aspx?t=Meta-analyse%20MKBA's%20Sociale%20(wijk)teams)